

Co tvrdil atlas?

Vzdělávací cíl: Na základní úrovni se žáci seznámí s tématem změn hranic ve střední Evropě po druhé světové válce. V druhém plánu se pak učí rozpoznat dobovou propagandu, konfrontovat ji se skutečným historickým vývojem, a získat tak vůči ní kritický odstup.

Klíčová slova: *důsledky 2. světové války, propaganda, atlas map, příčiny a důsledky, vidíme pod povrch pramene*

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ MAP (5 min.)

Prohlížení map pomocí lupy.

2 ANALÝZA DŮLEŽITÝCH PRVKŮ (5 min.)

Označování prvků, které mohou napovědět, co je tématem map.

Dvojice map obsahuje jen několik prvků, které by mohly nasvědčovat, že jejich tématem jsou poválečné změny hranic ve střední Evropě. Žáci mohou označit titulky map (ČSR - 1938 a ČSR - 1945) a údaje o délce hranic. Pozornější si mohou všimnout i dobových charakteristik sousedních států („hitlerovské Německo“, „beckovské Polsko“, „horthyovské Maďarsko“).

3 INTERPRETACE TÉMATU MAP (5 min.)

Odpovídání na otázky na základě předchozí analýzy: **?** Kdy podle vás list s dvojicí map vznikl? **?** Co chce dvojice map sdělit?

4 ČETBA POPISKU A DOPLNĚNÍ ANALÝZY MAPY (2 min.)

Mapa s označenými prvky je doplněna o dobový popis. Žáci doplňují do mapy nové informace.

Mapový list „Vítězství Sovětské armády zabezpečilo naše hranice“ byl součástí Historického atlasu revolučního hnutí z roku 1956.

Popisek odhaluje, že tématem mapového listu není pouhá ilustrace poválečných změn hranic, ale sdělení, že tyto změny měly zabezpečit československý stát. Zásluhy za to jsou přisuzovány vítězství sovětské armády.

5 DOPLNĚNÍ INTERPRETACE TÉMATU MAP (3 min.)

Žáci na základě textu popisky upravují a upřesňují své odpovědi na otázky:

? Kdy podle vás list s dvojicí map vznikl **?** Co chce dvojice map sdělit?

6 ČETBA A ANALÝZA DOBOVÉHO TEXTU (10 min.)

Četba doprovodného textu ke dvojici map. Barevné rozlišování faktických (modře) a hodnotově (žlutě) zbarvených výroků.

Žáci by jako faktické výroky měli označit údaje o délkách hranic s jednotlivými státy. Jako hodnotící výroky lze označit charakteristiky sousedních států a jejich vztahu k Československu.

V textu se vyskytuje několik termínů, které nemusí být žákům známy. Učitel je může během výkladu vysvětlit nebo nechat žáky, aby pojmy dohledali s pomocí internetu.

7 INTERPRETACE TÉMATU MAP (5 min.)

Odpovídání na otázku na základě předchozí analýzy mapy, popisky a doprovodného textu: ? Co podle atlasu zabezpečilo československou hranici?

Žáci pravděpodobně odpoví v souladu s propagandistickým záměrem atlasu (např. „Československo zabezpečila společná hranice se SSSR, zkrácení hranice s potenciálně nebezpečným (západním) Německem a změna režimů v Polsku, Maďarsku a východním Německu“). Učitel může propagandistické sdělení zpochybnit už zde nebo na slidu 9.

8 ZKOUMÁNÍ MAPY (5 min.)

Prohlížení mapy rekonstruující postup vojsk Varšavské smlouvy během okupace Československa v srpnu 1968. Tato mapa otevírá prostor ke konfrontaci údajů zjištěných z atlasu z 50. let s pozdějšími reálnými historickými událostmi.

9 ZPOCHYBNĚNÍ PROPAGANDY (5 min.)

Odpovídání na otázky na základě konfrontace pramene s mapou srpnové okupace: ? Skutečně poválečné změny hranic zabezpečily československý stát? Svou odpověď zdůvodněte. ? Proč podle vás vznikla dvojice map zobrazující změny státních hranic? O čem měla přesvědčit čtenáře atlasu?

Srovnání map ukazuje, že vojenská intervence přišla ze států, z nichž podle atlasu nemělo Československu hrozit nebezpečí. Za účel map mohou žáci označit podporu dobového spolenectví Československa se Sovětským svazem a dalšími státy východního bloku nebo snahu negativně vykreslit západní státy.

Další možnosti zapojení do výkladu:

- Učitel může téma poválečných změn hranic doplnit o situaci dalších středoevropských států (posunutí hranic Polska na západ, rozdělení Německa, zánik Východního Pruska atd.) a vysvětlit politické příčiny těchto změn.*
- Na cvičení lze navázat výkladem o etnických přesunech v poválečné střední Evropě.*